

DE STAAT VAN ACTIEF EN PASSIEF BIJ ONTBINDING: EEN PROSPECTUS OP BASIS VAN VERMOEDELIJKE REALISATIEWAARDE¹

Standpunt van Gerard GOEMAERE, afgevaardigde van ITAA in de CBN, hier in eigen naam

De staat van actief en passief (staat A+P), door het bestuursorgaan op te maken bij de vrijwillige ontbinding van een vennootschap² (art.2:71, §2 WVV), is een extracomptabele staat, waarin alle activa worden opgenomen tegen hun vermoedelijke realisatiewaarde (art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV).^{3,4} Deze waarderingsregel leidt tot een *getrouw beeld* van de nakende vereffening en garandeert de efficiëntie, de doelmatigheid en de transparantie van de vereffening.

1 Staat van actief en passief

De staat A+P wordt niet geboekt. De staat is *extracomptabel*, het is een document buiten de boekhouding. Met de boekhouding heeft hij niets te maken.⁵ De navelstreng met de boekhouding is helemaal doorgesneden.⁶ De staat is geen onderdeel van de jaarrekening.⁷ Hij is onderdeel van de verslaggeving bij de geplande ontbinding. Het verslag van de raad van bestuur, de staat A+P en de eventuele toelichting kunnen, samen genomen, worden betiteld als *een prospectus*. De staat wordt door het bestuursorgaan opgesteld met het oog op de vereffening en de tegeldemaking van de activa. Hij wordt niet meer dan drie maanden vóór de algemene vergadering die over de ontbinding moet beslissen afgesloten. Hij ondersteunt cijfermatig het voorstel tot ontbinding. Hij wordt gecontroleerd door een bedrijfsrevisor of een gecertificeerd accountant (art. 2:71, §2, lid 3 WVV). Deze staat dient slechts één doel: het verschaffen van transparantie over de vereffening. Hij laat de algemene vergadering toe om met kennis van zaken te oordelen over het ontbindingsvoorstel van het bestuursorgaan. Tevens zal uit de staat A+P blijken of de vereffening al of niet deficitair zal zijn.⁸ De vereffenaar en de schuldeisers moeten ook op een transparante manier worden geïnformeerd. Deze transparantie wordt alleen bereikt door het waarderen van alle activa aan de vermoedelijke realisatiewaarde. Bijgevolg dienen ook de vermoedelijke meerwaarden op activa in die staat A+P – maar niet in de boekhouding! - te worden uitgedrukt.

De staat A+P is, zoals gezegd, deel van een prospectus. Hij kijkt enkel naar de toekomst. Het is een voorafspiegeling van de toekomstige vereffening. De activiteit werd gestopt, er is geen onderneming meer en de activa zijn niet meer onderworpen aan het exploitatierisico. De activa hangen enkel nog met los zand aan elkaar. Ze zullen niet meer worden aangewend om het maatschappelijk doel te realiseren,

¹ Het CBN-advies 2018/18 van 11 juli 2018 '*Going concern – Waarderingsregels bij de stopzetting of gedeeltelijke stopzetting van het bedrijf van een onderneming*' (8 p.) wordt opgeheven; Het CBN-advies 2022/04 van 31 maart 2022 '*Verslaggeving bij ontbinding en vereffening van BV, CV, NV, SE en SCE*' (11 p.) wordt opgeheven.

² Bedoeld zijn: BV, CV, NV, SE en SCE (art 2:71, §1 WVV), dus vennootschappen met beperkte gehoudenheid.

³ Koninklijk Besluit van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, afgekort KB uitv. WVV of KB/WVV.

⁴ De juridische redenering die tot deze conclusie leidt, geven we hierna onder randnr. 1, alinea 3 tot 5.

⁵ De staat A+P is opgelegd door de vennootschapswetgever, niet door de boekhoudwetgever.

⁶ De staat A+P moet weliswaar zonder toevoeging noch weglating voortvloeien uit de balans van de rekeningen. Aan de staat zal veelal een oplijsting van de activa en de passiva worden toegevoegd die de aansluiting aantoont op de balans, zo nodig ook een verklarende nota. Uiteindelijk komt de staat A+P volledig los te staan van de balans.

⁷ De staat A+P wordt neergelegd in het vennootschapsdossier ter Griffie van de Ond Rb (art. 2:103, 1° WVV).

⁸ Dit heeft eveneens belangrijke implicaties voor de procedure: (1) de benoeming van de vereffenaar moet niet worden goedgekeurd door de rechter, indien er enkel schulden zijn aan de aandeelhouders, die tevens allen akkoord zijn met de benoeming (art. 2:84, lid 1 WVV); (2) een verdelingsplan is niet nodig bij een batige vereffening waarbij alle schuldeisers worden betaald (art. 2:97 §2 WVV).

omdat er gewoon geen maatschappelijk doel meer is. Het verdwijnen van de onderneming betekent totale *discontinuïteit*. Het klassieke getrouw beeld in *going concern* geldt hier niet.⁹

De vennootschapswetgever stelt bij de staat A+P het getrouw beeld voorop (art. 2:71, §2, lid 3 WVV). Dit artikel hanteert een *cascade* van verwijzingen voor de waarderingsregels in *discontinuïteit*. Art. 2:71, §2, lid 2 WVV verwijst naar art. 3:1 WVV en geeft impliciet aan dat we *in uitvoering van art. 3:1 WVV* uitkomen bij de boekhoudwet (art. 3:6, §2, 2° lid KB/WVV).¹⁰

De volgende waarderingsregels in discontinuïteit uit de boekhoudwet (art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV) zijn tevens van toepassing op de staat A+P: (1) de oprichtingskosten worden volledig afgeschreven; (2) op alle vaste en vlottende activa zijn aanvullende afschrijvingen of waardeverminderingen geboden, om hun boekwaarde terug te brengen tot de *vermoedelijke (lagere) realisatiewaarde*; (3) een voorziening moet worden gevormd voor de kosten die verbonden zijn aan de vereffening, inzonderheid voor het sociaal passief.¹¹ Deze regels dienen dus – behalve in de boekhouding - ook te worden toegepast in de staat A+P.

Deze waarderingsregels uit de boekhoudwet verbieden de opname van een mogelijke meerwaarde in de boekhouding. Art. 2:71 WVV stelt dit boekhoudkundig verbod nu buiten werking voor wat betreft de staat A+P. Deze staat mag afwijken van de boekhoudwet en mag (versta: moet) de vermoedelijke meerwaarden, gevolg van een vermoedelijk hogere realisatiewaarde, toch uitdrukken, dankzij de bepaling '*behoudens met redenen gemotiveerde afwijking*' (art. 2:71, §2, lid 2, in fine WVV). Het WVV staat deze afwijking toe om het *getrouw beeld*, specifiek aangepast aan de context van de vereffening, te verzekeren.¹²

2 De vermoedelijke realisatiewaarde: enige waarderingsregel voor alle activa

Voortaan hebben de activa nog slechts één finaliteit: hun zo gunstig mogelijke realisatie, in het belang van de schuldeisers en de aandeelhouders. Deze nieuwe finaliteit is voldoende voor de toepassing van de vermoedelijke realisatiewaarde als enige waarderingsregel op alle vaste en vlottende activa in de staat A+P.¹³ De activa met een vermoedelijke realisatiewaarde die hoger is dan hun boekwaarde worden met de vermoedelijke meerwaarde in de staat A+P – maar niet in de boekhouding - opgenomen. Dit is ook de enige manier om de gewenste transparantie te bekomen bij de aanvang van de vereffening.

Voorbeeld:

Een vennootschap bezit sedert 40 jaar een onroerend goed, met een boekwaarde van 100.000,00 EUR, d.i. de historische aanschaffingsprijs van de grond. Het gebouw is volledig afgeschreven. Er zijn

⁹ De gewone waarderingsregels van art. 3:6, §1 KB/WVV gelden enkel zo de vennootschap haar bedrijf zal voortzetten. Zo dit niet langer het geval is gelden de waarderingsregels van art. 3:6, §2 KB/WVV. Hier blijkt dat het getrouw beeld in *discontinuïteit* wezenlijk verschilt van het getrouw beeld in *continuïteit* van art. 3:1 KB/WVV.

¹⁰ Wellicht zou het duidelijker, directer en eenvoudiger zijn als art. 2:71, §2, lid 2 WVV geen *cascade* van verwijzingen zou bevatten en wat de activa betreft niet zou verwijzen naar de boekhoudwet, maar onomwonden zou stellen dat alle activa in de staat A+P worden gewaardeerd tegen hun vermoedelijke realisatiewaarde.

¹¹ De vermelding 'inzonderheid' (art.3:6 §2, lid 2, c KB/WVV) geeft aan dat de draagwijdte, voor wat betreft voorzieningen, ruimer is dan wat de wetgever met één voorbeeld illustreert. Zijn dus evenzeer bedoeld: voorzieningen voor ecologisch passief, verplichtingen uit het verbreken van langlopende contracten (vb. huur, leasing), e.a.

¹² Art. 2:71 WVV en art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV tonen aan dat het getrouw beeld in *discontinuïteit*, zowel voor de activa als voor de passiva, wezenlijk verschilt van het getrouw beeld in *continuïteit* van art.3:1 KB/WVV.

¹³ De tekst van art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV maakt duidelijk dat het principe van de vermoedelijke realisatiewaarde een algemene strekking heeft: (1) de regel heeft de ruimst mogelijke werking omdat het KB/WVV hem toepasselijk verklaart op alle vaste en vlottende activa, zonder enige uitzondering (art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV); (2) de waarderingsregel *vermoedelijke realisatiewaarde* krijgt hier juridisch bestaansrecht: (3) dat de *vermoedelijke realisatiewaarde* slechts beperkt – enkel de minderwaarden - in de boekhouding mag worden toegepast, is geen beletsel om hem in de staat A+P algemeen – ook wanneer hij leidt tot een vermoedelijke meerwaarde - toe te passen. Artikel 2:71, §2, lid 2 WVV verschafft immers, met de bepaling '*behoudens met redenen gemotiveerde afwijking*', formeel en uitdrukkelijk een **wettelijke basis** voor de ruimere en veralgemeende toepassing van de vermoedelijke realisatiewaarde in de staat A+P, dus ook voor de meerwaarden.

300.000,00 EUR schulden en voorzieningen. Op basis van de boekhouding lijkt de vereffening deficitair ten belope van 200.000,00 EUR:

	ACTIEF		PASSIEF
Onroerend goed	100.000,00	Eigen vermogen	- 200.000,00
		Schulden en voorzieningen	300.000,00
TOTAAL ACTIEF	100.000,00	TOTAAL PASSIEF	100.000,00

De boekhouding is evenwel misleidend. De vermoedelijke realisatiewaarde (marktwaarde) van het onroerend goed bedraagt i.c. 900.000,00 EUR. Dit hoort te worden uitgedrukt in de staat A+P. Het is dus een batige vereffening ten belope van 500.000,00 EUR.¹⁴ De staat A+P ziet er uiteindelijk als volgt uit:

	ACTIEF		PASSIEF
Onroerend goed	900.000,00	Eigen vermogen	500.000,00
		Schulden en voorzieningen	300.000,00
		Latente belasting op MW ¹⁵	100.000,00
TOTAAL ACTIEF	900.000,00	TOTAAL PASSIEF	900.000,00

Hoe wordt de vermoedelijke realisatiewaarde bepaald? Het bestuursorgaan moet in de staat een definitieve waarde aanduiden en, onder zijn eigen verantwoordelijkheid, de waardering doen volgens de algemene principes van voorzichtigheid, oprechtheid en goede trouw (art. III.89, §1 WER en art. 3:10, 3:24 en 3:29 KB/WVV). Het bestuursorgaan zal dus, ook gelet op een mogelijk jarenlange termijn voor de vereffening, een behoorlijke dosis voorzichtigheid moeten hanteren bij de uitdrukking van een vermoedelijke meerwaarde.

De wetgever geeft opdracht aan het bestuursorgaan om feitelijke vermoedens¹⁶ te hanteren. Voorbeelden van feitelijke vermoedens zijn: vergelijken met andere recente verkopen, de staat van het goed, de technische of economische slijtage, het al of niet voorhanden zijn van een gestructureerde tweedehands markt, enz. Schatters kunnen ook tussenkomen. Zo duidelijk en eenvoudig het principe moge zijn, zo divers en uitgebreid zal de casuïstiek zijn.

3 Jaarrekening op ontbindingsdatum

Het boekjaar sluit af op de datum van ontbinding (art. 2:70 WVV). Voor dit (meestal) verkort boekjaar moet er een jaarrekening worden opgesteld en een aangifte in de vennootschapsbelasting worden ingediend.¹⁷ In deze jaarrekening keert men opnieuw helemaal terug naar de boekhoudwet. In deze

¹⁴ Voor de implicaties op de procedure, zie voetnoot 8.

¹⁵ De fiscale latentie, zo die er is, moet eveneens uitgedrukt worden in de staat A+P.

¹⁶ Een feitelijk vermoeden is een bewijsmiddel waarbij het te bewijzen feit, i.c. de vermoedelijke realisatiewaarde, door logisch redeneren wordt afgeleid uit één of meerdere ernstige en precieze aanwijzingen (art. 8:29 BW).

¹⁷ Artikel 360 WIB 92; Com. IB 92, 208/9; tijdens de vereffening, die meerdere jaren kan duren, blijft de vennootschap, volgens de gewone regels van de vennootschapsbelasting, belastbaar op haar werkelijk verkregen inkomsten (Com. IB 208/10). De *vermoedelijke* meerwaarden die enkel werden uitgedrukt in de staat A+P, zijn dus (nog) niet belastbaar

jaarrekening, alsook in alle volgende jaarrekeningen in de daarop volgende periode van de vereffening – die jaren kan duren – blijven de voorheen gehanteerde waarderingsregels (vb. afschrijvingen) ongewijzigd toepasselijk en worden ze verder gehanteerd.¹⁸ Van dit principe wordt in de jaarrekening op ontbindingsdatum – evenzo voor alle volgende boekjaren - beperkt maar verplicht afgeweken (art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV): (1) de oprichtingskosten worden volledig afgeschreven; (2) op alle vaste en vlottende activa zijn aanvullende afschrijvingen of waardeverminderingen geboden, om hun boekwaarde terug te brengen tot de vermoedelijke (lagere) realisatiewaarde¹⁹; (3) een voorziening moet worden gevormd voor de kosten die verbonden zijn aan de vereffening, inzonderheid voor het sociaal passief.²⁰ Vermoedelijke meerwaarden mogen dus niet in de jaarrekening worden opgenomen.²¹ Het gaat hier om imperatieve en effectieve aanpassingen in de jaarrekening, om te beginnen in de jaarrekening die afsluit op de ontbindingsdatum.

4. VZW's en IVZW's

De VZW's en IVZW's die één of meer commissarissen moeten aanstellen dienen het voorstel tot ontbinding toe te lichten in een verslag van het bestuursorgaan, met toevoeging van een staat A+P, zoals de vennootschappen (art. 2: 110, §2 WVV).

(Com.IB 208/11 en 208/15). Het is pas wanneer de meerwaarden zullen worden verwezenlijkt of vastgesteld *bij de verdeling* van het vermogen dat ze zullen worden geboekt en meteen worden belastbaar gesteld (art. 208 WIB92).

¹⁸ Dit is een beperkte toepassing van het boekhoudkundig consistentiebeginsel.

¹⁹ De boekhoudwet verbiedt het opnemen van een vermoedelijke hogere realisatiewaarde in de boekhouding (art. 3:6, §2, lid 2 KB/WVV).

²⁰ Evenzeer: ecologisch passief, verplichtingen uit het verbreken van langlopende contracten (vb. huur, leasing), e.a.

²¹ Voor de klassieke herwaarderingsmeerwaarden (HMW) in continuïteit is er geen plaats meer bij de ontbinding. Deze klassieke HMW zijn geregeld door art. 3:35, §1, lid 1 KB/WVV, dat luidt:

*“De vennootschappen, VZW's, IVZW's en stichtingen mogen de materiële vaste activa, de deelnemingen en aandelen die onder de financiële vaste activa voorkomen of bepaalde soorten hiervoor genoemde vaste activa herwaarderden, wanneer de waarde van deze activa, bepaald in functie van hun nut voor de vennootschap, VZW, IVZW of stichting, **op vaststaande en duurzame wijze** uitstijgt boven hun boekwaarde. Wanneer de betrokken activa noodzakelijk zijn voor de voortzetting van het bedrijf van de vennootschap, VZW, IVZW of stichting of van een onderdeel daarvan, mogen zij slechts worden geherwaardeerd in de mate waarin de aldus uitgedrukte meerwaarde wordt verantwoord door **de rentabiliteit van de vennootschap** of de activiteiten van de VZW, IVZW of stichting of van het betrokken onderdeel daarvan”.*

Deze bepaling is, zowel naar de letter als naar de ratio legis, toegesneden op continuïteit. De bepaling is onverenigbaar met discontinuïteit (ontbinding), waar ze dus niet meer toepasbaar is. Bij ontbinding ontbreekt immers de tijdshorizon van duurzaamheid die vereist is bij de boeking van de HMW. Aan de vereiste van rentabiliteit van de vennootschap is er ook niet meer voldaan, omdat de activiteit en het winsttoogmerk stopt. Dit impliceert dat de klassieke HMW die eerder geboekt waren in continuïteit, thans moeten worden uitgeboekt in de jaarrekening bij de ontbinding (art. 3:6, §2, 2° lid KB/WVV).